

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

“Wilt u dat wij er het onkruid tussenuit wieden” (Matt 13:28). Onkruid als beeld voor het kwaad, dat maar blijft opschieten, dat blijft woekeren en zich zo moeilijk laat verdelgen. Over die ervaring gaat het vandaag. De wereld is zo vol van ellende, zo vol van strijd, dat je hevig kunt verlangen naar de dag waarop God zal ingrijpen. Ongelukken, pandemieën, oorlogen, mensen die worden uitgebuit, de armoede die maar blijft groeien onder kwetsbare mensen.... het gaat maar door. De Amerikaanse president Joe Biden waarschuwde deze week dat nucleaire dreiging op dit moment even hoog is als in de tijd van de koude oorlog. Met alle ellende die dagelijks op ons afkomt, zou je met de Prediker wel haast zeggen: er is niets nieuws onder de zon. We begrijpen het vaak niet, want het lijkt soms wel of God zich stilhoudt. Het overvalt ook mij soms, een moment waarop niets anders dan bidden kan:

*Heer mijn God, ziet u dan niet hoe uw wereld lijdt?
Grijpt u dan in, want wij zijn niet machtig om het tij te keren.
Heb erbarmen met uw wereld.
Kom toch in ons midden en keer alles om,
maak deze wereld weer nieuw.*

Die ervaring van onmacht roept ook het verlangen op om zelf iets te willen doen, om je in te zetten voor een betere wereld. We verlangen allemaal naar vrede, naar een betere wereld en zouden het kwaad het liefst met wortel en tak uit willen rukken. Maar hoe reageer je op het kwaad? Wat is wijsheid? Maken wij mensen het soms niet nog erger door zelf het heft in eigen handen te nemen en besluiten te nemen waarvan wij de gevolgen niet kunnen overzien. Hoe reageer je op het kwaad? Die vraag staat centraal in het Schriftgedeelte dat wij vandaag met elkaar lezen.

Voordat we duiken in die parabel in de verzen 24-30, is het goed om naar het geheel van Mattheüs 13 te kijken. Laten we daarmee beginnen. Het dertiende hoofdstuk van Mattheüs bestaat uit een reeks van zeven gelijkenissen over het naderende koninkrijk van God, het rijk der hemelen. Deze beeldende en prikkelende verhalen zijn doorademd van *mustèria*, geheimenissen en verborgen tekenen (Matt 13:11). Ze zijn bedoeld om de hoorder aan het denken te zetten en nodigen je uit om zelf tot een conclusie te komen. Verhalen dus waarmee Jezus zijn leerlingen en de menigten die naar hem komen luisteren op een ander spoor wil zetten. Maar velen onder het volk – zo waarschuwt Jezus met de woorden van de profeet Jesaja – zijn doof en blind geworden voor het levend woord van de Thora. Luister eens naar vers 15, waar Jezus Jesaja citeert:

*Want het hart van dit volk is afgestompt,
hun oren zijn doof
en hun ogen houden zij gesloten.
Met hun ogen willen ze niets zien,
met hun oren niets horen,
met hun hart niets begrijpen,
want anders zouden ze tot inkeer komen
en zou ik hen genezen.*

Gezegend is dan ook de mens die ogen heeft die wel zien, en oren die wel horen (Matt 13:16). Na deze conclusie begint Jezus gelijkenissen te vertellen. Dat is iets wat Jezus vaak doet. Als hij tot mensen door wil dringen, vertelt hij beeldende verhalen. De eerste drie gelijkenissen die Jezus vertelt gaan over zaad. Precies tussen de gelijkenis over de zaaier (Matt 13:18-23) en de gelijkenis van het mosterdzaadje (Matt 13:31- 32) staat de gelijkenis van het goede en het slechte zaad. Een zaaier zaait zorgvuldig zijn zaadjes uit in een omgeploegde akker. Maar dan is er een tegenstander, een vijand, die in het holst van de nacht er onkruid tussen zaait. Voor boeren is het een herkenbaar beeld. In de weken na het inzaaien, lopen ze over het land, alsof ze het graan dat in de aarde ontkiemt eruit willen kijken. Iedere dag tuurt de boer over zijn land en inspecteert hij de aarde, of er met het graan geen onkruid opschiet.

Mattheüs schrijft in vers 25 dat het over *zizania* gaat. Dat is een van oorsprong semitisch woord. In het Arabisch kent men het woord *zizan*. En in de taal van Jezus, het Aramees, klinkt dat als *zonin*. De Telos vertaling heeft hier heel terecht 'dolik' en de Naardense Bijbel 'raaigras'. Het onkruid dat de tegenstander heeft gezaaid is dolik. Wij kennen dat als dulle tarwe: een grassoort die moeilijk te onderscheiden is van tarwe. Dolik komt overvloedig voor in Israël en Syrië. De plant wordt zo'n 60-90 cm. hoog en heeft scherpe grasachtige bladeren, die blauwgroen van kleur zijn en net iets smaller zijn dan de bladeren van tarwe. Pas wanneer de tarwe en de dolik vrucht beginnen te dragen wordt het verschil zichtbaar. Mattheüs schrijft even verderop in vers 26 dat 'toen het onkruid zich openbaarde'. Terwijl de aren van de tarwe dicht aaneengesloten blijven, schieten er vanuit de dolik sprietten op. De korrels zijn niet lichtbruin van kleur, maar zwart en giftig.

Met dit verhaal over de dolik en tarwe wil Jezus ook ons aan het denken zetten. In dit verhaal ligt zijn wijsheid verborgen over de juiste omgang met het kwaad in de wereld. De vijand, waar Mattheüs het over heeft, is niemand anders dan Satan, de tegenstander, die zijn onkruid zaait op Gods wereldakker. Wat goed en wat kwaad is, is in beginsel geen zwart-wit verhaal. Er is niet zoiets als een volkomen goedheid of een massief kwaad dat in mensen aan het licht komt. Het goede en het kwade is voor ons vaak moeilijk te onderscheiden. Het is met het kwade en het goede zoals de wortels van de dolik en de tarwe die in elkaar grijpen en met elkaar verstrengeld raken. De mens is zowel zondaar als gerechtvaardigd, zegt de Reformatie. En het zit in ieder van ons. Op de bodem van ons hart ontkiemt zowel het gewas als het onkruid. Zoals het goede tot zin rijpt in ons binnenste en goede vruchten voortbrengt, zo groeien ook de kwade vruchten in ons hart: de vruchten waar deze wereld zo onder lijdt. Afgunst, jaloezie, zelfgerechtigheid.

De dienstknechten van de eigenaar vragen verwonderd hoe het kan dat de graanvelden vol staan met dolik. Heeft de Zaaier dan geen goed zaad gezaaid? Hoe kan het dat God het kwade wortel laat schieten? Het is een vraag die ook ons vaak genoeg bezig houdt: waarom laat God het kwade toe? Het antwoord dat we vinden in deze gelijkenis is eenvoudig: het onkruid komt niet van God, maar is het werk van de vijand, die in het donker - wanneer de mensen slapen - heimelijk zijn zaad uitstrooit. Want God is goed en zijn trouw duurt voor eeuwig (Ps 136:1). We voelen vaak een natuurlijke neiging om het kwaad met wortel en tak te willen uitrukken. En dat is ook precies wat de dienstknechten vragen:

“Wilt U dat wij er het onkruid tussenuit wieden” (Matt 13:28)? Het antwoord van de Zaaier is duidelijk: ‘doe het niet, want je zou zomaar de goede tarwe met het onkruid kunnen uittrekken’.

‘Laat beide samen opgroeien tot de oogst’ (Matt 13:30): dat is de wijze raad van Jezus. Tot aan de oogst, de jongste dag waarop God de wereld zal richten, moet het graan en het onkruid samen opgroeien. Ze zullen beiden opschieten en vruchten dragen, hetzij ten goede, hetzij ten kwade. Maar het zuiveren van de akker moet blijven wachten tot de oogsttijd. Dan pas zal het graan gescheiden worden van het onkruid, en in bundels verzameld worden in de schuur van de eigenaar (Matt 13:30). Zoals de Enige zijn zoon laat opgaan over kwaden en goeden en het laat regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen (Matt 5:45), zo moeten mensen steeds weer leren dat goeden en kwaden, rechtvaardigen en onrechtvaardigen naast elkaar leven op Gods wereldakker. Wij mogen het oordeel bij God laten, want alleen de Enige kan doorgronden wat wijsheid is.

Het is paradoxaal wat er gebeurt in deze parabel. Met het visioen dat Jezus aan de mensen meegaf over een nieuw koninkrijk van vrede en gerechtigheid had hij bij de mensen een hevig verlangen aangewakkerd, een verlangen naar een nieuwe wereld die aanstaande is, die op het punt staat om door te breken. Een verlangen dat niet te stuiten is. En tegelijkertijd trapt Jezus ook op de remt en houdt hij ons voor om terughoudend te zijn om zelf het heft in eigen handen te nemen. Om goed na te denken over onszelf. Welke krachten, driften en verlangens drijven ons ten diepste? Zijn al onze beweegredenen om in te grijpen in conflicten en oorlogssituaties wel zo zuiver? Hebben wij wel helder wat goed en kwaad is? Het is allemaal niet zo zwart-wit. Wat goed en rechtvaardig is, hangt ook af van het perspectief van waaruit je kijkt. Wij mensen hebben alleen maar ons eigen perspectief, wij hebben een perspectief van beneden, kijken als het ware tegen de dingen aan. Een perspectief van boven, vanuit de hemel, dat horizonten overziet... dat is ons mensen niet gegeven.

Met deze parabel wil Jezus ons een heilige terughoudendheid meegeven. Laat het oordeel nu bij God, want wij mensen kunnen die verantwoordelijkheid helemaal niet aan. De zuivering van de wereldakker komt alleen Hem toe, zo zegt ook Paulus nadrukkelijk:

Houd dus op te oordelen en wacht de tijd af dat de Heer komt, omdat hij het is die aan het licht zal brengen wat in het duister verborgen is en zal onthullen wat mensen heimelijk beweegt. En dan zal God het zijn die ieder de lof geeft die hem toekomt.

1 Korintiërs 4:5

Het is niet aan mensen om een scheiding tussen mensen aan te brengen. Het oordeel over goed en kwaad mogen wij bij God laten. Maar dat betekent niet dat wij passief mogen toezien hoe mensen elkaar kwaad aandoen. We zijn geroepen om het goede te doen, wanneer oorlog, terreur en rampen mensen overkomen. Jezus was steeds betrokken op de weerlozen en de kwetsbaren; aan de vertrapten der aarde gaf hij een stem. Houdt de vrede in ere, en vergeldt geen kwaad met kwaad, maar overwin het kwade door het goede: daartoe is ieder mens die Jezus wil navolgen geroepen (Rom 13:17-18,21).

Tot aan de dag van de oogst mogen wij leven met deze verwachting: dat God eens de wereld zal richten en het kwaad niet meer zal zijn. Op die dag, zo dicht de profeet Joël, wanneer de vruchten vol en rijp zijn en de tijd is aangebroken om te oogsten, zullen de volken bijeenkomen; drommen van mensen dalen af in het dal van de dorswagens. Dan is de wijnpers vol en lopen de perskuipen over (Joël 3:13- 14). Dan velde de Enige zijn oordeel over goeden en over kwaden. Maar nu leven wij nog op deze wereldakker, waar het goede en het kwade uit de aarde opschiet, en zijn wij geroepen om te leven naar de wijsheid die Jezus ons meegaf: om het oordeel bij God te laten en te doen wat goed en recht is in de ogen van de Enige, om mensen te zijn die zuur en zout en licht kunnen zijn; mensen die doen wat gedaan moet worden, en gaan in het voetspoor van de Mensenzoon die zijn leven gaf als losprijs voor velen: om elkaar te dienen en op te bouwen.

Mensen die geleerd hebben om terughoudend te zijn, en geleerd hebben om geduld met God te hebben en het oordeel bij hem te laten. Mensen die aanvaarden dat wij allen onder zijn oordeel staan, die daar ook hun kracht uit halen om mens te zijn zoals de Heer ons bedoeld heeft: mensen die recht doen en van zijn liefde getuigen. Mensen die aan het werk gaan op de akker van hun eigen ziel, en zo de vruchten voortbrengen van Gods goedheid. Vandaag morgen en alle dagen van ons leven.

Amen.